

УДК 321.477

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ВДОСКОНАЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО СПОЖИВЧОГО РИНКУ**Мигаленко О.І.**, старший інспектор, Академія пожежної безпеки імені героїв Чорнобиля, м. Черкаси**Мигаленко О.І. Логістичний підхід вдосконалення регіонального споживчого ринку.**

В роботі проаналізовано підходи до визначення поняття ринок, споживчий ринок. Визначено основні функції регіонального споживчого ринку. Досліджено методику застосування логістичного підходу до вдосконалення регіонального ринку споживчих товарів та послуг. Зазначено, що вдосконалення функціонування регіонального, споживчого ринку з використанням логістичного підходу для вирішення проблем пов'язаних із забезпеченням населення споживчими товарами, припускає, створення логістичної схеми організації розподільного процесу на території держави, за допомогою мезологістичного зонування регіонального споживчого ринку. Більш того, необхідна розробка програми логістичного реінжинірингу (реорганізації) регіонального споживчого ринку. Зроблено висновок про те, що в понятійному апараті зазначеної галузі відсутня термін «мезологістичне зонування регіонального споживчого ринку». У зв'язку з цим, запропоновано ввести в понятійний апарат логістики нову категорію – мезологістичне зонування регіонального споживчого ринку. Використання логістичної теорії та логістичних технологій на практиці є своєрідним ключем у вирішенні регіональних економічних проблем, пов'язаних з функціонуванням і раціональною організацією ринкових відносин. Більше того, застосування логістичних принципів дозволить створити механізм функціонування не тільки регіонального ринку в цілому, але і ринку споживчих товарів, не адміністративними засобами і методами, а з державною участю.

Мыгаленко А.И. Логистический подход совершенствования регионального потребительского рынка.

В работе проанализированы подходы к определению понятия рынок, потребительский рынок. Определены основные функции регионального потребительского рынка. Исследована методика применения логистического подхода к совершенствованию регионального рынка потребительских товаров и услуг. Отмечено, что совершенствование функционирования регионального, потребительского рынка с использованием логистического подхода для решения проблем связанных с обеспечением населения потребительскими товарами, предполагает, создание логистической схемы организации распределительного процесса на территории государства, с помощью мезологистичного зонирования регионального потребительского рынка. Более того, необходима разработка программы логистического реинжиниринга (реорганизации) регионального потребительского рынка. Сделан вывод о том, что в понятийном аппарате данной отрасли отсутствует термин «мезологистичне зонирования регионального потребительского рынка». В связи с этим, предлагается ввести в понятийный аппарат логистики новую категорию - мезологистичне зонирования регионального потребительского рынка. Использование логистической теории и логистических технологий на практике является своеобразным ключом в решении региональных экономических проблем, связанных с функционированием и рациональной организацией рыночных отношений. Более того, применение логистических принципов позволит создать механизм функционирования не только регионального рынка в целом, но и рынка потребительских товаров, не административными средствами и методами, а с государственным участием.

Mygalenko O. Logistic approach to improve regional consumer market.

In the work approaches to the concept definition of the market and the consumer market are analyzed. The main functions of the regional consumer market are defined. The technique of application of logistic approach to the improvement of the regional market of consumer goods and services is investigated. It is noted that improvement of functioning of the regional, consumer market with the help of logistic approach for the solution of problems connected with providing the population with consumer goods, assumes, creation and the logistic scheme of the distributive process organization in the state territory, by means of mezologistic zoning of the regional consumer market. Moreover, development of the program of logistic reengineering (reorganization) of the regional consumer market is necessary. The conclusion that in a conceptual framework of this branch there is no term mezologistic zonings of the regional consumer market" is drawn. In this regard, it is offered to enter into a conceptual framework of logistics new category - mezologistic zonings of the regional consumer market. Use of the logistic theory and logistic technologies in practice is a peculiar key in the solution of the regional economic problems connected with functioning and the rational organization of the market relations. Moreover, application of the logistic principles will allow creating the mechanism of function not only the regional market as a whole, but also the market of consumer goods, not administrative means and methods, and with the state participation.

Постановка проблеми. В умовах сучасного економічного зростання країни особливо гостро постає проблема повноцінно-розвинутого споживчого ринку. У зв'язку з цим, думки багатьох вітчизняних вчених сходяться на шляху вирішення цього завдання безпосередньо на регіональному рівні. Стан соціально-

економічного розвитку за останні роки свідчить на користь того, що в цілому ринкові відносини в регіонах розвиваються динамічно. Проте інтенсивний розвиток продуктивних сил і ринкових відносин чітко проглядається тільки в локальних зонах великих міст, а в адміністративних районах областей ринкові відносини розвиваються недостатньо. Дані проблеми, на нашу думку, перш за все, пов'язані з недостатньо розвиненим станом транспортних комунікацій і торгово-провідної мережі, низьким рівнем доходів населення, а також надзвичайно повільним і з географічної точки зору не рівномірним розвитком суб'єктів господарювання малого та середнього бізнесу в регіонах України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема розвитку регіонального споживчого ринку присвячено багато наукових робіт, серед них можна виділити дослідження В. Андрійчука, В. Гейця, Л. Дідківської, Г. Климка, В. Куценко, Н. Кузичкіна, Д. Стеценка, М. Туган-Барановського, Т. Уманця.

Виділення невирішених проблем. На основі вивчення спеціальної літератури на предмет виділення єдиного тлумачення терміну «логістичний підхід», нами не виявлено чіткого формулювання вказаного поняття, оскільки ряд авторів дотримується формулювання С.А. Уварова, називаючи об'єктом логістичного підходу всі без винятку потоки, такі як матеріальні, інформаційні, фінансові та ін. Інші автори схильні виділяти в цій якості матеріальний і супутні потоки. Застосування ж логістичного підходу в якості інструменту для вирішення мезологістических проблем в рамках вдосконалення функціонування регіональних ринків нами не виявлено. Виходячи з цього, нам здається правомірним уточнити дане поняття стосовно до теми цього дослідження.

Цілі статі. Метою статі є дослідження застосування логістичного підходу до вдосконалення регіонального споживчого ринку.

Виклад основного матеріалу. Ринок (англ. market) – економічна категорія товарного виробництва і обігу, пов'язана з системою економічних відносин, яка обумовлюється способом матеріального виробництва. Ринок є формою зв'язку між товаровиробниками і системою регулювання відносин між ними, а також між виробниками і споживачами товарів і послуг. Вважається, що в ринковій економіці велике значення мають два соціальні елементи: індивід (individual) і фірма (firm). Індивіди володіють ресурсами і споживають продукцію, в той же час як фірми споживають ресурси та виробляють продукцію. Ринковий механізм прямо пов'язаний із взаємодією ціни, кількістю, пропозицією і попитом на ресурси і продукцію. Ключові фактори ринкової економіки включають суверенітет споживача і свободу підприємства діяти на ринку. Поки обидва елементи вільні у прийнятті рішень, взаємодія попиту та пропозиції забезпечує належний розподіл ресурсів. Це лаконічний опис ринку дає уявлення про нього як про систему, фіксує його учасників і визначає основні умови його функціонування як економічної категорії.

У економічній літературі найбільшого поширення набуло визначення ринку як системи економічних відносин між продавцями і покупцями. Так М.А. Винокуров і М.П. Дьоміна формулюють поняття товарного ринку з урахуванням законів товарного обігу і дають наступне його визначення: «Ринок як економічна категорія є сукупність конкретних економічних відносин і зв'язків між покупцями і продавцями, а також торговельними посередниками з приводу руху товарів і грошей, що відображає економічні інтереси суб'єктів ринкових відносин і забезпечує обмін продуктами праці» [3, с. 129].

«Товарний ринок» – поняття поширене, але в науці немає єдиного його тлумачення. Вчені-економісти різних країн світу намагаються дати визначення даної економічної категорії, але до єдності формулювання поки так і не прийшли, хоча практично всі погоджуються у визначенні цілей і функцій товарних ринків.

Основними цілями товарних ринків є отримання прибутку та задоволення споживчого попиту.

Серед основних функцій товарних ринків можна виділити наступні: обмін товару на гроші, забезпечення рівноваги цін, посередницькі дії між продавцем та покупцем та забезпечення розподілу товарів по регіонам країни.

При цьому слід зауважити, що непростим є питання про цілі ринку. Існують дві основні точки зору на цю проблему. Прихильники першої дотримуються думки, що кінцева мета ринку – задоволення потреб, точніше, задоволення купівельного попиту, в той час як прихильники другої, – що єдина мета ринку – прибуток. Нам видаються органічними обидві постановки проблеми. Товарний ринок, як система у своєму динамічному розвитку прагне до збалансованості між попитом і пропозицією, саме на досягнення цієї рівноваги спрямована дія ринкового механізму. Причому діалектика товарного ринку полягає в тому, що шлях до рівноваги складається з безперервних коливань, злетів і спадів, на які роблять сильний вплив вектор розвитку ринку, його інтенсивність і масштаби.

Всі учасники ринкового процесу мають власні цілі, що не суперечать, а скоріш взаємодоповнюють одна одну. Оскільки ринок є певною системою економічних відносин, що володіє встановленою внутрішньою структурою, а також ієрархією окремих елементів, підхід до його класифікації може бути різним. В. Анурін і І.К. Біляївський [1, с. 16; 2, с. 21] диференціюють ринки саме цим способом (за ознакою споживчого призначення), виділяючи наступні їх типи: ринок товарів виробничого та споживчого призначення, а також ринок послуг. Ринок товарів споживчого призначення підрозділяється на два етапних взаємодіючих ринки: оптовий і споживчий. Такий розподіл ринку не пов'язаний безпосередньо з організацією торгівлі та її поділом на оптову та роздрібну, так як на споживчому ринку можуть торгувати і виробничо-збутові фірми, і оптові, не кажучи вже про оптово-роздрібні, а роздрібні фірми, в свою чергу, виконують ряд торгових операцій на оптовому ринку. Отже, існування оптового та споживчого ринку безпосередньо пов'язано зі специфікою товару, угрупованням продавців і покупців.

Деякі автори пропонують використовувати при вивченні споживчого ринку інші підстави класифікації, наприклад, територіальне охоплення, коли виділяють: внутрішній ринок, зовнішній ринок, а також регіональний ринок і його підсистеми.

Регіональний ринок являє собою територіальну організацію сфери обігу, де відбувається узгодження інтересів виробників і споживачів. При цьому регіональний ринок розглядається з позиції процесу відтворення – переплетення численних взаємодій суб'єктів регіональної економіки, що виступають виробниками і споживачами різних видів товарів і послуг. Регіональний ринок має відкритий характер і розвинені економічні зв'язки з іншими регіонами країни і світу.

Регіональний товарний ринок розглядає територіальний розріз товарного ринку, що включає матеріальні потоки товарів як виробничо-технічного призначення, в тому числі сировинні ресурси, так і товарів споживчого призначення, які виробляються, продаються і купуються на території регіону усіма без винятку суб'єктами ринкових відносин на основі сформованих цін. Регіональний ринок товарів і послуг, будучи частиною товарного ринку країни, має ту ж структуру, підданий впливу тенденцій, що відбуваються в економіці держави. Однак функціонування та тенденції його розвитку визначаються специфічними особливостями конкретного територіального утворення, який входить в економічний простір України і бере участь в його функціонуванні.

Регіональний споживчий ринок виконує ряд важливих функцій в економіці регіону: забезпечує взаємодію продавців і покупців у вигляді угод купівлі-продажу, а також узгодження економічних інтересів контрагентів; встановлює кількісні пропорції в структурі попиту та пропозиції; виконує роль сигнальної системи для виробників і споживачів за допомогою прямих і зворотних зв'язків; визначає рівень рівноважних цін і пропорції між цінами різних товарів; здійснює розподіл споживчих товарів і послуг між різними соціально-економічними групами регіону; забезпечує участь регіону в міжрегіональних торгово-економічних зв'язках. Регіональний продовольчий ринок є самим складним і багатогранним з усіх товарних ринків регіону. На ньому найбільшою мірою проявляються закономірності попиту і пропозиції. Більш того, регіональний ринок продовольства перебуває під постійною пильною увагою з боку державних органів управління, як на рівні уряду країни, так і на рівні регіонів.

Регіональний ринок непродовольчих товарів є не менш важливим за своєю значимістю в системі регіонального товарного ринку. Його функціонування, розвиток, ємність і насиченість безпосередньо залежать від двох умов: платоспроможного попиту населення; можливості пропозиції з боку торгівельної сфери.

Вивчення регіонального споживчого ринку передбачає виявлення специфічних закономірностей і факторів, що роблять визначальний вплив на його функціонування і розвиток, при комплексному розгляді всіх аспектів ринку. З огляду на все вищесказане, можна зробити висновок, що регіональний товарний споживчий ринок є сукупність величезного числа матеріальних потоків, що вимагають відповідного інструменту управління. Саме таким інструментом, на наш погляд, є ефективне застосування логістичного підходу.

В якості нової науково-прикладної методології ринкової орієнтації, що дозволяє здійснювати рішення поставлених завдань, в тому числі вдосконалення функціонування регіональних ринків товарів і послуг, розглядається логістичний підхід, націлений на збільшення загального синергетичного ефекту на основі інтеграції всіх учасників регіонального економічного процесу, шляхом досягнення між ними економічних компромісів. С.А. Уваров, говорячи про логістичний підхід, визначає наступне: «Логістичний підхід передбачає системність, цілісність, оптимізацію інтегральних витрат, єдність проектування та реалізації бізнес-проектів. Логістика дозволяє комплексно, з системних позицій охопити всі етапи сфери обігу: постачання – виробництво – зберігання – розподіл – транспорт – споживання. Раніше цільова функція цього комплексу орієнтувалася на мінімум витрат в кожній з ланок, логістичний же підхід передбачає відмову від ізольованого розгляду витрат і пропонує критерій мінімуму суми перерахованих вище витрат, що базується на оптимальному значенні кожного з доданків, що організаційно знаходить своє втілення в логістичних альянсах» [4, с. 82-83]. Також С.А. Уваров пропонує застосовувати критерій оптимальності Парето в процесі виявлення позитивного впливу прийнятого рішення на загальний стан системи.

Логістичний підхід до вдосконалення функціонування регіонального споживчого ринку є системне, цілісне, а також комплексне управління матеріальними, інформаційними, фінансовими та супутніми потоками, їх оптимізація в рамках одного регіону, як з точки зору окремо взятих суб'єктів господарювання, так і з точки зору інтеграції регіонального ринку в ринкову систему країни. На наш погляд, вдосконалення функціонування регіонального, споживчого ринку з використанням логістичного підходу для вирішення проблем пов'язаних із забезпеченням населення споживчими товарами, припускає, створення логістичної схеми організації розподільного процесу на території держави, за допомогою мезологістичного зонування регіонального споживчого ринку. Більш того, необхідна розробка програми логістичного реінжинірингу (реорганізації) регіонального споживчого ринку.

Обсяг вивченої літератури в області теорії логістики дозволяє зробити висновок про те, що в понятійному апараті зазначеної галузі відсутня термін «мезологістичне зонування регіонального споживчого ринку». У зв'язку з цим, нами пропонується ввести в понятійний апарат логістики нову категорію – мезологістичне зонування регіонального споживчого ринку і дати цій категорії наступне визначення:

Мезологістичне зонування регіонального споживчого ринку являє собою виділення на території держави в рамках регіональної розподільчої системи сукупності певного числа окремих осіб і домогосподарств, що населяють конкретний економічний простір, сформований шляхом об'єднання муніципальних утворень з

подібними географічними, кліматичними, транспортними та соціально-економічними умовами проживання, з метою досягнення ефекту інтеграції, організації і координації процесів руху товару.

Виділення мезологістичних зон обумовлено необхідністю вирішення завдань, пов'язаних з прогнозуванням потреб в споживчих товарах, оперативним управлінням процедурами замовлень і контролем запасів, вибором оптимальних перевізників і маршрутів доставки вантажів у місця призначення, визначенням послідовності просування матеріального потоку з логістичного ланцюга від розподільного центру в місця кінцевого споживання, прогнозуванням потреб у транспорті і організації роздрібної торгівлі на території адміністративних районів.

Логістичний реінжиніринг регіональної розподільчої системи припускає цілісний перегляд всього бізнес-процесу, який дозволить досягти цільову функцію дослідження – створити умови для функціонування соціально-спрямованого регіонального споживчого ринку.

У логістичному реінжинірингу, як програмі по реорганізації регіональних бізнес-процесів, можна виділити чотири основні властивості:

по-перше, в рамках впровадження зазначеної програми, буде досягнута мета підвищення рівня інтеграції розподільчої діяльності в регіоні за всіма напрямками, що послужить основою для практичної інтеграції системного підходу та його подальшого застосування.

по-друге, важливим елементом даного реінжинірингу є критичний аналіз наявних результатів існуючої розподільчої системи, а також облік бажань кінцевого споживача;

по-третє, для досягнення потрібного ефекту інтеграції доцільно провести на території регіону декомпозицію адміністративних районів і відповідно розподільчої діяльності в них, на мезологістичні зони, беручи до уваги їх індивідуальні особливості;

по-четверте, реінжиніринг логістичного розподільного процесу передбачає постійну роботу над підвищенням якості обслуговування споживачів.

Таким чином, реінжиніринг регіонального логістичного розподільного процесу передбачає заміну новими, більш доскональними, методами управління вже застарілих методів. Проте слід врахувати, що при реінжинірингу логістичної розподільчої системи не передбачається обмежень в обсязі перетворень. З одного боку, саме різноманіття логістичних операцій і функцій припускає, що завжди є безліч можливостей для додаткових поліпшень, і це узгоджується з планами безперервного підвищення якості логістичного обслуговування. З іншого боку, процедура реінжинірингу можлива і в масштабах регіональної логістичної системи, як у цілому, так і в межах виділених мезологістичних зон.

При проведенні заходів щодо вдосконалення функціонування регіонального споживчого ринку регіонів України повинні дотримуватися і враховуватися наступні умови: по-перше, програма повинна бути орієнтована на довгострокові стратегічні цілі, і носити соціально спрямований характер; по-друге, управління процесом реорганізації, з точки зору виробленої стратегії дій не буде достатньо ефективним при зайвій його деталізації, тобто спрямованості на конкретне територіальне муніципальне утворення.

Розпад єдиного економічного простору СРСР, дерегулювання і децентралізація економіки нашої країни, функціонування локальних ринків товарів і послуг, практично не контрольований процес диференціації доходів, як між окремими верствами населення, так і в регіональному розрізі посилюють існуючі відмінності в рівні соціально-економічного розвитку окремих регіонів України, що вимагає створення відповідної системи державної підтримки та регулювання, проведення сильної регіональної політики як з боку держави, так і з боку регіонів, а також органів місцевого самоврядування.

Регіональна політика в умовах ринкових відносин повинна полягати, насамперед, у створенні організаційно-економічного і нормативно-правового механізмів, що сприяють реалізації принципів регіонального саморозвитку і саморегулювання, що забезпечують здійснення розширеного регіонального відтворення, максимальне використання внутрішніх резервів і можливостей регіону для збільшення підприємницького і виробничого потенціалу, функціонування конкурентоспроможних регіональних ринків товарів і послуг, розширення участі регіонів у міжнародному поділі праці. Це вимагає адекватного ринковим відносинам підходу, що забезпечує узгодження економічних інтересів між державою і регіонами, органами територіальної державної влади на місцях та окремими підприємцями і галузями регіонального господарського комплексу, а також формування на цій основі єдиного економічного простору України.

Для нашої країни, з великою територією, великою різноманітністю природно-кліматичних і економіко-географічних умов, різним рівнем соціально-економічного розвитку та спеціалізацією виробництва в окремих регіонах, наявністю широко розгалуженої мережі комунікацій, регіональні аспекти логістики набувають особливої актуальності. Затребуваність в наукових підходах і практичних методах логістичної науки в нашій країні співпало з початком переходу України до ринкових відносин.

Висновки та пропозиції. Таким чином, підбиваючи підсумок вищесказаного, можна зробити висновок, що використання логістичної теорії та логістичних технологій на практиці є своєрідним ключем у вирішенні регіональних економічних проблем, пов'язаних з функціонуванням і раціональною організацією ринкових відносин. Більше того, застосування логістичних принципів дозволить створити механізм функціонування не тільки регіонального ринку в цілому, але і ринку споживчих товарів, не адміністративними засобами і методами, а з державною участю.

Список використаних джерел:

1. Анурин В. Маркетинговые исследования потребительского рынка / В. Анурин, И. Муромкина, С. Евтушенко. – СПб., 2004. – 254 с.
2. Беляевский И.К. Маркетинговое исследование: анализ, прогноз / И.К. Беляевский. – М., 2001. – 451 с.
3. Винокуров М.Н. Экономическая теория. / М.Н. Винокуров, М.П. Демина. – М.: Изд-во ИГЭА, 2005. – 547 с.
4. Уваров С.А. Логистика в розничной торговле: как построить эффективную сеть: монография. /С.А. Уваров. – СПб.: Питер, 2007. – 374 с.

Ключові слова: регіон, ринок, споживчий ринок, логістика, мезологістичний підхід.

Ключевые слова: регион, рынок, потребительский рынок, логистика, мезологистичный подход.

Keywords: region, market, consumer market, logistics, mezologistics approach.

УДК 214.147

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Миленський В.М., к.е.н., докторант, Інститут світової економіки і міжнародних відносин Національної академії наук України, м. Київ

Миленський В.М. Теоретичні підходи до модернізації регіональної економіки.

В статті проаналізовано історичні аспекти визначення поняття модернізації, основні пріоритети модернізації української економіки. Визначено передумови модернізації економіки України та її регіонів. Визначено, що нові механізми модернізації економіки України не повинні ґрунтуватися на неолібералізмі. По-перше, через те, що реальна практика і наслідки неолібералізму цілком очевидні. По-друге, неолібералізм будувався навколо неправдоподібно стилізованої версії англо-американського шляху розвитку, з якої випали такі деталі, як стійка фракційність в політиці, високі мита в період запуску сучасних економік, володіння колоніальною імперією або колонізуємим континентом у випадку США. Все це потрібно враховувати, розглядаючи питання сьогоденної модернізації. Зроблено висновок, що за характером модернізація повинна бути органічною. У цьому випадку підвищується ймовірність уникнути кровопролитних революцій і командних державних помилок. Зазначено, що основний зміст модернізації української економіки буде проходити по її регіональним компонентам, на рівні яких створюються основні мережеві і регіональні структури інноваційної економіки, насамперед в особі малого підприємництва, та які мають можливість отримувати ефективну підтримку від інститутів управління, що дозволять їм використовувати міжбюджетні трансферти, регіональні фонди компенсацій і окремі повноваження органів державної влади регіонів України. Це сприятиме формуванню регіонального простору нових багаторівневих економічних відносин.

Миленський В.Н. Теоретические подходы к модернизации региональной экономики.

В статье проанализированы исторические аспекты определения понятия модернизации, основные приоритеты модернизации украинской экономики. Определены предпосылки модернизации экономики Украины и ее регионов. Определено, что новые механизмы модернизации экономики Украины не должны основываться на неоллиберализме. Во-первых, из-за того, что реальная практика и последствия неоллиберализма вполне очевидны. Во-вторых, неоллиберализм строился вокруг неправдоподобно стилизованной версии англо-американского пути развития, с которой выпали такие детали, как устойчивая фракционность в политике, высокие пошлины в период запуска современных экономик, владение колониальной империей или колонизируемым континентом в случае США. Все это нужно учитывать, рассматривая вопрос сегодняшней модернизации. Сделан вывод, что по характеру модернизация должна быть органичной. В этом случае повышается вероятность избежать кровопролитных революций и командных государственных ошибок. Отмечено, что основной смысл модернизации украинской экономики будет проходить по ее региональным компонентам на уровне которых создаются основные сетевые и региональные структуры инновационной экономики, прежде всего в лице малого предпринимательства, и которые имеют возможность получать эффективную поддержку от институтов управления, которые позволят им использовать межбюджетные трансферты, региональные фонды компенсаций и отдельные полномочия органов государственной власти регионов Украины. Это будет способствовать формированию регионального пространства новых многоуровневых экономических отношений.